

الياف نساجي

۹-۱ مقدمه

الیاف ماده‌ی اولیه‌ی صنعت نساجی است. امروزه شناسایی الیاف اهمیت زیادی پیدا کرده است. برای پوشاک در هر فصلی به نوعی پارچه نیاز است. بنابراین، باید بدانیم این پارچه‌ها از چه نوع الیافی و با چه

وسایلی فراهم می‌شوند و طرز نگه‌داری، شست‌وشو، لکه‌گیری و اتوکشی آن چگونه است.

۹-۲ تعریف الیاف:

کلمه‌ی الیاف جمع لیف است و لیف عبارت است از رشته‌ای نازک با طول کافی که انعطاف پذیر است

۱۱- باید لباس را در سطح مسطح و دور از گرمای

مستقیم خشک کرد.

۱۲- الیاف مصنوعی، روی دمای پایین اتو

می شود.

۱۳- گرمای متوسط اتو برای پارچه‌های پشمی،

ابریشمی و برخی الیاف مصنوعی مخلوط مناسب

است.

۱۴- اتوزدن ممنوع است، زیرا پارچه آسیب

می بیند.

۱۵- اتو باید در درجه‌ی گرم تری قرار گیرد (برای

پارچه‌های کتان و ...)

۱۶- پارچه حساس است و با برخی از شیوه‌های

خشک‌شویی باید تمیز شود.

۴- با دست شسته شود.

۵- خشک‌شویی شود.

۶- از خشک‌کن ماشین می‌توان استفاده کرد.

۷- از خشک‌کن استفاده نشود.

۸- برای خشک‌شویی مناسب نیست.

۹- برای خشک کردن، درجه‌ی حرارت (دما) باید

پایین باشد.

۱۰- درجه‌ی حرارت ماشین برای خشک کردن

می‌تواند بالا باشد.

۱۷- استفاده از مواد سفید کننده بلامانع است.

۱۸- به هیچ عنوان از مواد سفید کننده استفاده

نشود.

به جز این برچسب و علائم بین‌المللی روش‌های دیگری نیز برای شناخت جنس و نوع الیاف پارچه هست که عبارت اند از:

۱- روش میکروسکوپی؛

۲- روش سوزاندن؛

۳- روش شیمیایی.

الیاف برگری، مانند سیسال؛

الیاف میوه‌ای، مانند نارگیل.

الیاف حیوانی: این الیاف از حیوانات مختلف به دست می‌آیند و پرمصرف‌ترین آن‌ها پشم گوسفند و ابریشم است که کرم ابریشم آن را تولید می‌کند. این الیاف پروتئینی دارند که عمده‌ی ساختمان بدن جانداران را تشکیل می‌دهد و به گروه‌های فرعی زیر تقسیم می‌شوند:

پشم

ابریشم

مو

الیاف معدنی این الیاف ریشه‌ی معدنی دارند و به صورت لیف در دسترس نیستند، بلکه با انجام عملیاتی به صورت الیاف درمی‌آیند. الیاف فلزی، مانند طلا و نقره و آزرست. آزرست در اصطلاح عامیانه پنبه‌ی کوهی یا پنبه‌ی نسوز نامیده می‌شود و در لابه‌لای سنگ‌های معدنی قرار دارد. پارچه‌های ضدحریق نمونه‌ای از کاربرد این الیاف است.

الیاف مصنوعی، مثل ۱- الیاف بازیافته (رژنره) ۲-

الیاف ترکیبی (سنتتیک)

۱- الیاف بازیافته یا رژنره: ماده‌ی اولیه این الیاف از طبیعت گرفته می‌شود و پس از عملیاتی به صورت الیاف در می‌آیند، مانند ویسکوز و ریون.

۲- الیاف ترکیبی (سنتتیک): ماده‌ی اولیه‌ی این

بیش‌تر بدانید

الیاف نساجی به دو دسته‌ی متمایز الیاف کوتاه (غیرمداوم) و بلند (مداوم یا فیلامنت) تقسیم می‌شوند. ابریشم، تنها لیف طبیعی است که به صورت فیلامنت در طبیعت هست. پشم و پنبه و کتان از الیاف غیرمداوم اند.

الیاف مصنوعی اغلب فیلامنت اند.

الیاف گیاهی: مهم‌ترین الیاف نساجی، یعنی پنبه، کتان، کنف و چتایی. که از طریق کاشتن تهیه می‌شوند و پایه‌ی سلولزی دارند، ماده‌ی سازنده‌ی گیاهان اند.

الیاف گیاهی به گروه‌های فرعی زیر تقسیم می‌شوند:

الیاف دانه‌ای، مانند پنبه؛

الیاف ساقه‌ای، مانند کتان، کنف و چتایی؛

حرارت بدن را بهتر از پنبه انتقال می دهند و به همین دلیل از پارچه های دیگر خنک ترند. بهتر است پارچه ی کتانی را قبل از دوخت بشوید. زیرا در شست و شوهای مکرر آب رفتگی دارد.

پارچه ی کتانی را نیز، به علت داشتن زمینه ی رشد کپک، قارچ و باکتری، باید در جای خشک نگه داری کرد.

۳-۴-۹ روش آهار زدن پارچه:

بهتر است پس از شست و شوی پارچه های نخی و کتانی آن ها را قدری آهار بزنید تا جلوه ی اولیه ی خود را حفظ کنند. برای آهار زدن از نشاسته استفاده کنید. ابتدا نشاسته را در کمی آب سرد بریزید و به تدریج آب آن را زیاد کنید تا رقیق شود. بعد روی آتش بگذارید و هم بزنید. سپس لباس یا رومیزی و غیر آن ها را کاملاً در محلول فرو ببرید و چندین بار این عمل را تکرار کنید تا نشاسته جذب پارچه شود. سپس بیرون بیاورید و روی بند بیندازید تا خشک شود.

هنگام اتو کردن پارچه را مرطوب کنید. برای پارچه های نازک، مثل پرده ی توری و ... از آهار رقیق و برای پارچه های ضخیم از آهار غلیظ استفاده کنید. گاهی برای آهار زدن به پارچه های لطیف و رنگی از ورقه های ژلاتین استفاده می کنند. در تمام مراحل باید در درجه ی اول به برچسب لباس ها توجه کنید. سپس،

الیاف از مواد شیمیایی است و به طور مصنوعی تهیه می شوند، مانند نایلون، پلی استرها، داکرون، ترگال.

۴-۹ نحوه ی شست و شو و مراقبت و نگه داری

از منسوجات

۱-۴-۹ پارچه های پنبه ای

پارچه های پنبه ای عمری طولانی دارند و تاکنون هیچ لیفی نتوانسته جای گزین آن شود. این پارچه دارای استحکام زیاد و مقاومت بسیار است. آب رفتگی پنبه نسبت به پارچه های کتانی بیش تر است.

پارچه های پنبه ای در تماس با بدن هیچ گونه حساسیت پوستی ایجاد نمی کنند. هنگام شست و شو برای از بین بردن لکه ها می توان آن را خوب چنگ زد و فشار داد و برای ضد عفونی آن را جوشاند.

چروک پذیری پارچه ی پنبه ای زیاد است و باید آن را مرطوب اتو کنید. استفاده از سفید کننده های کلردار (در صورت مجاز بودن از طریق برچسب) برای این جنس از پارچه مناسب است.

برای جلوگیری از رشد کپک، قارچ و باکتری، پارچه های پنبه ای را باید در جای خشک نگه داری کرد.

۲-۴-۹ پارچه های کتانی:

مقاومت کتان بیش تر از پنبه است. پارچه های کتانی را نیز بهتر است در حالتی که کاملاً مرطوب است اتو کنید تا چین و چروک آن باز شود. پارچه های کتانی

با توجه به آن اقدام به شست و شو کنید.

۹-۴-۴ پارچه‌های پشمی

در شست و شوی پارچه‌های پشمی باید از مصرف صابون و پودرهایی که خاصیت قلیایی زیاد دارند، به خصوص در آب‌جوش باید خودداری کرد، زیرا باعث نمدی شدن آن می‌شود. اغلب منسوجات پشمی اگر درست شسته و خشک نشوند در اولین شست و شوی تغییر شکل خواهند داد.

برای استفاده‌ی درست از این منسوجات باید نکاتی را مراعات کرد. بلوز و ژاکت پشمی را در آب ولرم و با مواد قلیایی ضعیف و ملایم بشوید به هیچ وجه لباس را چنگک نزنید و از سفیدکننده‌های کلردار استفاده نکنید. بعضی از لباس‌های پشمی را می‌توانید با استفاده از دستورالعمل ماشین و برچسب لباس در ماشین بشوید. اتو را مستقیم روی پارچه‌ی پشمی نکشید. آفت پشم بید است و برای از بین بردن آن می‌توانید از نفتالین استفاده کنید.

۹-۴-۵ شست و شوی منسوجات نایلونی:

پرمصرف‌ترین الیاف مصنوعی در صنعت نساجی نایلون است. منسوجات نایلونی را مدتی در آب و صابون بخیسانید، سپس با کمی تکان دادن در کف صابون آبکشی کنید. می‌توانید، با توجه به دستورالعمل ماشین و برچسب لباس، آن را در ماشین لباس شویی بشوید. نباید نایلون را زیاد فشار داد، زیرا امکان

دارد چروک‌هایی که بر اثر فشار بر روی لباس ایجاد می‌شود بعد از خشک شدن نیز از بین نرود.

پارچه‌ی نایلونی اگر خوب شسته شود احتیاج به اتو ندارد، زیرا حرارت زیاد نایلون را خراب می‌کند.

توجه!

قبل از شستن لباس‌ها باید آن‌ها را بررسی کرد که لکه و پارگی نداشته باشند. همچنین برای شست و شو، لباس‌ها را براساس جنس، رنگ و نوع دسته‌بندی کنید و هریک را جداگانه بشوید.

۹-۵ روش برطرف کردن لکه‌ی روی لباس

۹-۵-۱ تعریف لکه:

اثر و علامت چرک و کثافت بر پارچه یا هر شیئی دیگر را لکه می‌نامند.

۹-۵-۲ تعریف لکه‌گیری (لکه‌زدایی)

مجموعه روش‌هایی را که برای زدودن لکه‌ها از تار و پود پارچه یا از هر شیئی دیگر به کار می‌رود لکه‌گیری می‌نامند.

عمل لکه‌گیری به علت زیاد بودن نوع لکه‌ها و متعدد بودن نوع و جنس پارچه‌های مختلف، کار بسیار ظریف و پیچیده‌ای است.

برای لکه‌گیری صحیح باید از طبیعت و اصل لکه‌ها، ترکیب ساختمانی پارچه‌ها و نیز از فرآورده‌های

کهنه یا برس با محلول، ضرباتی به محل لکه زدید آن را به سرعت یا به وسیله‌ی هوا یا خورشید یا پاشیدن پودرهای جذب کننده، خشک کنید. سپس عمل را تکرار کنید. از روی لکه نیز این مراحل را انجام دهید:

الف) لکه‌های چرب (روغن، کره، روغن سوخته، رنگ شمع و ...): این لکه‌ها در آب حل نمی‌شود فقط در حلال‌های آلی قابل حل است.

ب) لکه‌های کم چربی با مبدأ حیوانی (خون، تخم مرغ، عرق بدن و ادرار): در آب حل می‌شوند، ولی در مقابل حلال‌ها غیر حساس باقی می‌مانند.

ج) لکه‌های بی‌چربی با مبدأ نباتی رنگین (قهوه، میوه‌ها، علف‌ها و گل‌ها): نه به طور کامل بلکه کم و بیش در آب حل می‌شوند و باید با حلال‌های مخصوص لکه‌های رنگی را لکه‌زدایی کرد.

د) لکه‌های مختلط مثل لکه‌های فرآورده‌های غذایی (سُس، شیر قهوه، شکلات، شیر کائو و آن‌ها): از آن‌جا که مواد و الیاف مختلفی در بافت پارچه به کار می‌رود، به همین جهت با هم یک‌سان نیستند و باید هر یک را به نحو خاصی لکه‌زدایی کرد.

فرآورده‌های لکه‌زدایی، که به سادگی می‌توان از آن‌ها استفاده کرد، عبارت‌اند از:

۱- استون: محلولی بی‌رنگ با بوی مشخص که اغلب اشخاص با آن آشنا هستند. ماده‌ای است قابل

لکه‌زدایی، هم‌چنین از روش کاربرد و عمل لکه‌گیری شناخت کامل داشته باشیم.

توجه!

قبل از لکه‌گیری به نکته‌های زیر توجه کنید:

۱- در محیط بسته لکه‌گیری نکنید، زیرا فرآورده‌های لکه‌گیری کم و بیش از خود بخارهای سمی متصاعد می‌کنند و دست کم بوی نامطبوع دارند. تعدادی از مواد لکه‌گیری قابل اشتعال‌اند و باید آن‌ها را از هرگونه شعله‌ای در محل دور کرد.

۲- حداقل، قبل از لکه‌گیری ماده‌ی لکه‌گیر را روی پارچه‌ای شبیه به جنس پارچه‌ی لکه دار، امتحان کنید.

۳- بهتر است به محض لکه شدن لباس اقدام به لکه‌گیری کرد. زیرا پاک کردن لکه‌ی کهنه دشوار و گاهی غیرممکن است..

۴- هنگام پاک کردن لکه هیچ‌گاه لکه را به هم نمالید و مچاله نکنید، بلکه پارچه‌ی آغشته به ماده‌ی پاک‌کننده را با زدن ضربه به پارچه، لکه را پاک کنید.

۵- هیچ‌گاه از پارچه‌ی سیاه برای لکه‌گیر استفاده نکنید.

۶- برای پاک کردن لکه بهتر است در زیر لکه یک پارچه‌ی کهنه تاشده‌ی تمیز (شیفون جذب کننده یا یک کاغذ خشک کن چند لا) قرار دهید. سپس، از پشت لکه، لکه‌زدایی را آغاز کنید. پس از این که با

۳-۵-۹ انواع لکه

- ۱- لکه‌ی شمع: شمع را با لبه‌ی کارداز روی لباس بتراشید. لکه‌ی باقی‌مانده را بین دو ورقه‌ی خشک کن یا کاغذ کاهی و دستمال کاغذی قرار دهید و با اتوی گرم چند لحظه بر روی آن فشار دهید. در این صورت شمع باقی‌مانده بر اثر گرما ذوب و جذب کاغذ می‌شود. سپس آن را با مواد پاک‌کننده شست و شو دهید. اگر لکه پاک نشد از بنزین سفید استفاده کنید.
- ۲- لکه‌ی عرق بدن: برای از بین بردن لکه‌ی عرق از روی پارچه‌های پنبه‌ای و کفنی، می‌توانید با کمی آب نمک محل لکه را بشوئید، سپس آن را با مواد پاک‌کننده شست و شو دهید.
- ۳- لکه‌ی جوهر: اگر پارچه‌ی سفیدی را، که لکه‌ی جوهر دارد، در آب ژاول قرار دهید، لکه از بین می‌رود. در پارچه‌های رنگی، محل لکه را با محلول جوهر لیمو خیس کنید و آن را در آفتاب بگذارید. اگر لکه پاک نشد این عمل را آن قدر تکرار کنید تا اثری از آن باقی نماند. ضمناً "ماست هم حلال خوبی برای لکه‌ی جوهر است.
- ۴- لکه‌ی لاک ناخن: پارچه‌ی نازکی زیر لکه قرار دهید و ابر یا پنبه‌ی آغشته به استون به شدت روی آن فشار دهید. سپس پارچه را با آب بشوئید. چنانچه لکه مقاومت کرد با کمی الکل و چند قطره آمونیاک آن را پاک کنید.

- اشتعالی که چربی‌ها، صمغ‌ها، لعاب یا لاک‌ها را به آسانی در خود حل می‌کند.
- ۲- الکل اتیلیک: الکل ۹۰ درصد یا رقیق‌شده‌ی ۷۸ درصد که در عین حال غیرقابل آشامیدن است. یکی از بهترین حلال‌های خوب چربی‌ها، لعاب یا لاک‌ها و بعضی از رنگ‌های قلیایی است.
- ۳- بنزین: محلول فوق‌العاده قابل اشتعال که برای زدودن انواع لکه‌های چربی یا موم کاربرد دارد. فقط پارچه‌های نایلون و پرلون و امثال آن‌ها را نباید با بنزین لکه‌گیری کرد. برای لکه‌های چربی، که به سادگی از بین نمی‌روند باید از اسید سولفوریک استفاده کرد.
- ۴- اسید استیک (سرکه): که در بازار به شکل بلورهای کریستال یا به صورت محلول ۴۰ درصد به فروش می‌رسد. یکی از عالی‌ترین حلال‌ها رنگ‌های قلیایی است، ولی استات و سلولز را در خود حل می‌کنند. بنابراین در پارچه‌های الیاف مصنوعی بهتر است قبلاً آزمایش کنید.
- ۵- اسید اگزالیک: که در بازار به شکل بلورهای کریستال و به صورت ترکیب در جوهر ترشک وجود دارد. این اسید در آب غیرقابل حل است و از آن به صورت رنگ زدا (ضدرنگ) استفاده می‌کنند.
- ۶- اسید تارتریک (بلورهای محلول در آب) که برای زدودن لکه‌های گیاهی و رنگ‌های نباتی از آن استفاده می‌شود.

۵- لکه‌ی خون: لباس را در آب سرد خیس کنید و بعد با آب سرد خوب بشویید (توجه کنید به هیچ وجه از آب گرم استفاده نکنید. زیرا لکه ثابت می‌شود). سپس ماده‌ی پاک کننده را روی محل لکه بریزید و خوب چنگ بزنید. اگر اثری از لکه باقی ماند چند قطره آمونیاک روی لکه بریزید، سپس آن را بشویید. در پارچه‌های سفید می‌توانید از مایع سفید کننده استفاده کنید.

۶- لکه‌ی روژلب: این لکه را می‌توانید از روی پارچه‌های پنبه‌ای، ویسکوز، پشمی و کنفی به کمک الکل طبی پاک کنید و بشویید.

۷- لکه‌ی آدامس و انواع چسب: بر روی لکه یخ بمالید یا در آب سرد خیس کنید. کمی صبر کنید و سپس با کارتک آدامس یا چسب را از روی پارچه بتراشید و محل را با مواد پاک کننده بشویید.

۸- لکه‌ی قهوه یا چای: آب جوش را از فاصله‌ی زیاد روی محل لکه بریزید. سپس همین کار را در طرف دیگر لکه تکرار کنید. اگر اثری از لکه باقی ماند، روی آن محلول گلیسرین گرم بمالید و نیم ساعت صبر کنید. سپس با آب، آن را خوب شست و شو دهید و بعد با آب گرم و مواد پاک کننده بشویید.